

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: มุมมองจากเส้นงบประมาณทางเศรษฐศาสตร์*

State Welfare Card: Perspectives from the Budget Line in Economic

¹กอบกาญจน์ ปั่นพงษ์ และ ²ชिरาภรณ์ วงศ์แสน

¹Kobkan Panphong and ²Chiraporn Wongsaeen

คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

Faculty of Economics at Sriracha, Kasetsart University Sriracha Campus, Thailand.

²Corresponding Author's Email: chiraporn.w@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงมุมมองเกี่ยวกับโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐผ่านการวิเคราะห์ด้วยเส้นงบประมาณในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเงื่อนไขการใช้จ่ายวงเงินซื้อสินค้าผ่านบัตรโดยไม่สามารถถอนออกมาเป็นเงินสดได้ทำให้เส้นงบประมาณมีลักษณะแตกต่างไปจากปกติ เมื่อพิจารณาในความเป็นจริงที่การตั้งราคามีความแตกต่างกันระหว่างร้านค้า (เปรียบเทียบร้านค้าสวัสดิการแห่งรัฐกับร้านค้าทั่วไปอื่นๆ) และการที่ผู้บริโภคอาจเก็บออมโดยการเปลี่ยนสิทธิที่ได้รับเป็นเงินออม ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเส้นงบประมาณและอำนาจซื้อของผู้บริโภคในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตาม ผลได้ทางด้านรายได้ยังคงทำให้ผู้บริโภคมีสวัสดิการที่ดีขึ้นกว่ากรณีที่ไม่มีโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พร้อมกันนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นักค้าฉวยโอกาสในการขึ้นราคาสินค้าซึ่งเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคและทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการลดลง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจอำนวยความสะดวกโดยการจัดทำรายการข้อมูลสินค้าและราคาสินค้าอุปโภคบริโภคแบบเข้าใจง่ายเพื่อประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้บริโภค และขอความร่วมมือให้ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการติดป้ายแสดงราคา รวมถึงการมอบหมายเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครในพื้นที่แต่ละชุมชนให้ช่วยกันตรวจตรา

คำสำคัญ: บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ; เส้นงบประมาณ; นโยบายการคลัง; ร้านธงฟ้า

Abstract

This article aims to present perspectives on the state welfare cards program through economics budget line analysis. Conditions for spending on purchases via the card that cannot be withdrawn in cash make the budget line different from the normal budget line. If considering the real world where pricing differs between stores (comparison of government welfare stores with other general stores) and consumers, they may save by converting the rights granted by the welfare card to savings. This affects the changes in the budget line and the purchasing power of consumers in different ways. However, income gains still provide consumers with better welfare than without the government subsidy program. As well as to prevent merchants from taking advantage of consumers in raising product prices and not reducing the effectiveness of government projects, relevant government agencies may

*Received June 6, 2023; Revised August 19, 2023; Accepted February 22, 2024

facilitate by preparing easy-to-understand product information and price lists for consumers and asking participating stores to display price tags clearly. Including assigning staff or volunteers in each community area to inspect the prices of goods.

Keywords: State Welfare Card; Budget Line; Fiscal Policy; Thong Fah Shops

บทนำ

โครงการ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ได้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน โดยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ จากข้อมูล ณ วันที่ 26 มี.ค.2566 พบว่า มีผู้ผ่านเกณฑ์ที่ยืนยันตัวตนสำเร็จจำนวนทั้งสิ้น 12,565,853 คน (ร้อยละ 86.09 ของจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ทั้งหมดจำนวน 14,596,820 คน) (Royal Thai Government, 2023 A) ซึ่งจะสามารถใช้สิทธิผ่านบัตรได้ตั้งแต่เดือนเมษายน 2566 เป็นต้นไป โดยมีวงเงินซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค 200-300 บาทต่อเดือน จากร้านธงฟ้าราคาประหยัดพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (ร้านธงฟ้าประชารัฐ) และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด จากมาตรการทางการคลังดังกล่าว หากพิจารณาโดยผิวเผิน ก็พอจะมองเห็นภาพการยกระดับของสวัสดิการสังคมของผู้บริโภคจากเม็ดเงินให้เปล่าที่รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณค่าครองชีพในแต่ละเดือน แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกลงไปเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นั้น รายได้ที่เพิ่มขึ้นอาจไม่ทำให้อำนาจซื้อของผู้มีสิทธิเพิ่มขึ้นอย่างที่ควรจะเป็นถ้าภาครัฐไม่สามารถควบคุมการกำหนดราคาของร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้ ซึ่งร้านค้าที่รองรับการจ่ายเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 87,514 ร้าน ถัดมาในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนร้านค้าเพิ่มขึ้นเป็น 94,061 ร้าน และเพิ่มเป็น 117,747 ร้านในปี พ.ศ. 2564 ส่วนปี พ.ศ. 2565 ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ในระหว่างนั้นอาจจะมีร้านค้าถอนตัวหรือถูกเพิกถอนสิทธิ แต่ก็มีร้านใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ โดยยอดจดทะเบียนเพิ่มขึ้นเป็น 133,566 ร้าน จนกระทั่งเมื่อเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2566 อยู่ที่ 138,073 ร้าน เมื่อรวมแล้วตลอดช่วงระยะเวลา 5 ปี ยอดร้านค้าที่ร่วมโครงการมีมากขึ้นเกินกว่าร้อยละ 50 จากปี พ.ศ. 2562 (CH7HD News, 2023) ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วการควบคุมราคาขายอาจเป็นไปได้ยาก

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าผ่านเส้นงบประมาณเป็นฐานคิดที่จะช่วยให้ทำความเข้าใจในประเด็นข้างต้นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเราสามารถพิจารณาผลจากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่อาจเกิดและไม่เกิดขึ้นได้ในโลกของความเป็นจริง เพื่อศึกษาทิศทางการปรับตัวพฤติกรรมของผู้บริโภคในกรณีต่างๆ รวมถึงเป็นการสะท้อนมุมมองในเชิงวิชาการแก่ผู้ดำเนินนโยบายและผู้สนใจ

ในบทความนี้ผู้ศึกษาจึงแสดงบทวิเคราะห์เกี่ยวกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของไทยผ่านเส้นงบประมาณภายใต้ข้อสมมติของการตั้งราคาที่แตกต่างกันของร้านค้าที่รองรับการจ่ายเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับร้านค้าทั่วไปอื่นๆ รวมถึงกรณีที่ผู้บริโภคเก็บออมโดยการเปลี่ยนสิทธิที่ได้รับเป็นเงินออม โดยการลดค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเดิมลงเท่ากัน ซึ่งพบว่าในท้ายที่สุดแล้วราคาก็คือปัจจัยสำคัญที่บ่งบอกอำนาจซื้อที่แท้จริงของผู้มีสิทธิสวัสดิการได้รับ ดังนั้น เนื้อหาที่แสดงในบทความนี้จะประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายให้ดำเนินการอย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมาและเพื่อให้นโยบายมีประสิทธิผลอย่างเต็มที่ตามความคาดหวังของรัฐบาล

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ภายใต้โครงการประชารัฐสวัสดิการ เป็นมาตรการช่วยเหลือประชาชน ให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงการคลังมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา โดยบัตรมีคุณลักษณะทำจากพลาสติก มี Chip และแถบแม่เหล็ก มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเทียบเท่ากับระบบสากล สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการชำระ ค่าสินค้าและบริการทั้งในภาคการขนส่งและนอกภาคการขนส่ง รวมทั้งใช้เพื่อยืนยันสิทธิในการรับความช่วยเหลืออื่นๆ จากภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติเป็นกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) สามารถเติมเงินลงในบัตรและถอนเงินเป็นเงินสดที่ตู้ ATM ได้ (The Comptroller General's Department, 2017)

จากอดีตจนถึงปัจจุบันรัฐบาลได้มีความพยายามออกแบบนโยบายและจัดสวัสดิการต่างๆ ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้มีความเหมาะสมมากขึ้นตามลำดับ โดยสรุปแนวทางการจัดประชารัฐสวัสดิการ ในปี พ.ศ. 2566 ที่มีการจัดสรรเงินเข้าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐตามรอบได้ดังนี้ (Royal Thai Government, 2023 B)

ทุกวันที่ 1 ของเดือน (ไม่สามารถถอนเป็นเงินสดได้ และไม่สะสมในเดือนถัดไป)

- วงเงินซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค 200-300 บาทต่อเดือน
- ส่วนลดค่าซื้อก๊าซหุงต้ม 100 บาทต่อ 3 เดือน
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ประกอบด้วย ค่าโดยสารรถ ขสมก. 500 บาทต่อเดือน, ค่าโดยสารรถไฟ 500 บาทต่อเดือน, ค่าโดยสารรถ ขสมก./รถไฟฟ้า (MRT/BTS/ARL) 500 บาทต่อเดือน (สำหรับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่อาศัยอยู่ในเขต กทม. และปริมณฑล)

ทุกวันที่ 18 ของเดือน (สามารถถอนเป็นเงินสดได้ และสะสมในเดือนถัดไปได้)

- เงินชดเชยค่าไฟฟ้า ไม่เกิน 315 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน
- เงินชดเชยตามจำนวนเงินที่ชำระค่าน้ำประปา ไม่เกิน 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน

ทุกวันที่ 22 ของเดือน (สามารถถอนเป็นเงินสดได้ และสะสมในเดือนถัดไปได้)

- เงินเพิ่มเบี้ยความพิการ 200 บาทต่อเดือน (สำหรับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่มีบัตรประจำตัวคนพิการและได้รับเงินเบี้ยความพิการ)

ผู้มีสิทธิสามารถใช้สิทธิตามวงเงินในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ ผ่านเครื่องรับชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานหรือร้านค้าที่กำหนด ได้แก่

- จุดรับชำระเงินตามร้านธงฟ้าประชารัฐ และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด
- จุดรับชำระเงินตามร้านค้าก๊าซที่กระทรวงพลังงานกำหนด
- เครื่องแตะบัตรชำระเงินบนรถประจำทาง
- จุดจำหน่ายบัตรโดยสาร

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะมุ่งศึกษาการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ผู้บริโภคซื้อจากร้านธงฟ้าราคาประหยัดพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (ร้านธงฟ้าประชารัฐ) และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด กล่าวคือร้านค้าปลีกท้องถิ่นนั้นจะต้องไม่เป็นสาขาของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ระดับประเทศ จำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภค สินค้าเพื่อการศึกษา และสินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม สถานที่ตั้งร้านค้าที่แน่นอนอยู่ในเขตชุมชน และขึ้นทะเบียนกับกรมการค้าภายในว่าเป็นร้านธงฟ้าประชารัฐ (Phonginwong et al., 2020) เนื่องจากธุรกิจค้าปลีกจัดเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย เป็นธุรกิจที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญ สถานะการแข่งขันในอุตสาหกรรมค้าปลีกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ซึ่งเกิดจากการขยายตัวที่รวดเร็วและต่อเนื่องของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่และ

ร้านค้าสะดวกซื้อที่มีการกระจายสาขาเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน

ผลกระทบของเงินอุดหนุนจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีต่อเส้นงบประมาณ

แม้ว่าส่วนผสมของการเลือกบริโภคสินค้าของผู้บริโภคจะมีมากมายที่ผู้บริโภคสามารถเลือกตัดสินใจได้ แต่ผู้บริโภคหาได้เลือกส่วนผสมได้ตามที่ตนเองต้องการเสมอไป เนื่องจากผู้บริโภคนั้นมีรายได้หรืองบประมาณอยู่อย่างจำกัด นอกจากนั้นราคาของสินค้าแต่ละชนิดก็ยังมีผลต่อการตัดสินใจเลือกของผู้บริโภคด้วย เพราะราคาก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะบอกถึงขีดความสามารถที่จะสามารถนำไปแลกเปลี่ยนได้ในปริมาณที่แตกต่างกันออกไป ฉะนั้นความพยายามเลือกสินค้าของผู้บริโภคที่จะทำให้ตนเองได้รับซึ่งความพึงพอใจสูงสุดนั้นจึงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของเงื่อนไขแห่งงบประมาณ ซึ่งในการศึกษาถึงผลกระทบของเงินอุดหนุนจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ผู้ศึกษาประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคในเรื่อง “เส้นงบประมาณ (Budget Line)” ที่อาจเรียกชื่ออื่นๆ ได้อีกเช่น “เส้นรายได้” “เส้นราคา” หรือ “เส้นขีดจำกัดแห่งงบประมาณ” อันเป็นเส้นที่แสดงส่วนผสมต่างๆ ของสินค้าตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปที่ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ด้วยเงินงบประมาณจำนวนเดียวกัน ณ ระดับราคาที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (Preedasak, 2006) มาทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นมุมมองของผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่ชัดเจนมากขึ้น

โดยมีข้อกำหนดและข้อสมมติเบื้องต้นของการวิเคราะห์ ดังนี้

- ผู้บริโภคมีทางเลือกในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค 2 ทาง คือ ซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ประกอบด้วยร้านธงฟ้าราคาประหยัดพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด) กับซื้อสินค้าจากร้านทั่วไปอื่นๆ ที่ไม่ได้รับชำระด้วยบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
- ราคาสินค้าโดยเฉลี่ยของสินค้าจากร้านธงฟ้า และร้านค้าทั่วไปอื่นๆ มีราคาเท่ากัน
- เงินอุดหนุนที่ผู้บริโภคได้รับจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ไม่มีผลต่อรสนิยมการบริโภค
- ผู้บริโภคใช้เงินทั้งหมดจากวงเงินที่ได้รับจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปเพื่อการอุปโภคบริโภค

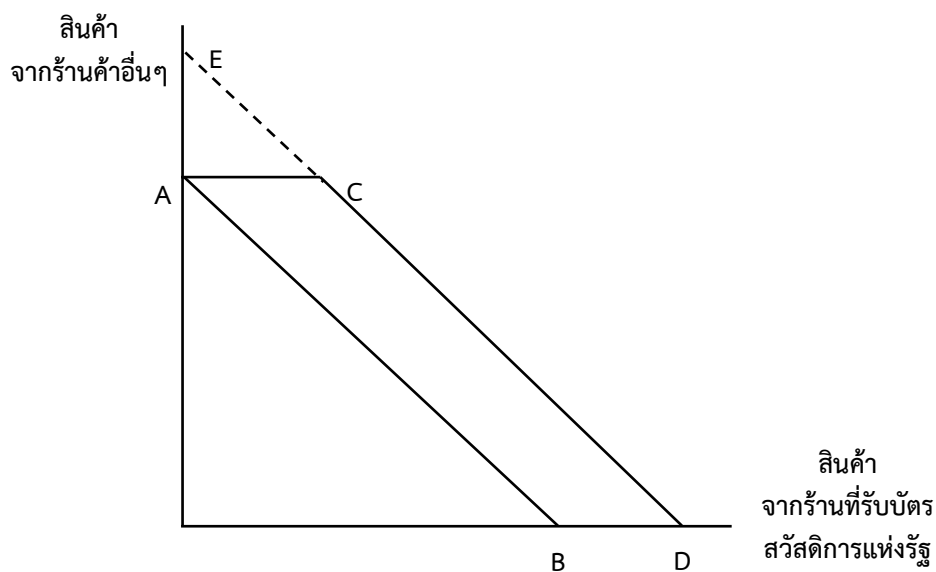

Figure 1: Shift in Budget Line when Subsidized by the Welfare Card

จากภาพที่ 1 แสดงผลกระทบที่มีต่อเส้นงบประมาณเมื่อรัฐบาลให้เงินอุดหนุนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (King, 2016) กำหนดให้แกนนอนแทนปริมาณสินค้าที่ประชาชนซื้อจากร้านธงฟ้าราคาประหยัดพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด ส่วนแกนตั้งแทนปริมาณสินค้าที่ประชาชนซื้อจากร้านค้าทั่วไปอื่นๆ นอกเหนือจากร้านค้าในแกนนอนที่ไม่ได้รับชำระด้วยบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จุดเริ่มต้นในกรณีที่ยังไม่มีเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เส้นงบประมาณคือเส้น AB ผู้บริโภคสามารถจัดสรรส่วนผสมการบริโภคสินค้าจากสองแหล่งได้ภายใต้งบประมาณที่เขามี ความชันจะถูกกำหนดหนดจากปัจจัยภายนอก ในที่นี้คือราคา และจากข้อสมมติข้างต้นที่กำหนดให้ราคาของสินค้าจากสองแหล่งมีค่าเท่ากัน ทำให้สามารถบอกได้ว่า ความชันของเส้นงบประมาณ AB มีค่าเท่ากับ 1

เมื่อรัฐบาลให้เงินอุดหนุนเพื่อการอุปโภคบริโภคผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมูลค่า 200-300 บาท ซึ่งเพียงพอที่จะซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้เท่ากับ BD หน่วย (หรือเท่ากับ AC หน่วย) ดังนั้น เส้นงบประมาณจะเปลี่ยนเป็นเส้น ACE เท่ากับว่าการให้เงินอุดหนุนดังกล่าวจะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการบริโภคสินค้าจากร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเพิ่มขึ้น トラบเท่าที่สินค้าดังกล่าวยังเป็นสินค้าปกติ (Normal Goods) แต่หากรัฐบาลใช้นโยบายให้เงินอุดหนุนที่ผู้บริโภคสามารถนำเงินไปใช้จ่าย ณ ร้านค้าใดๆ ก็ได้ เส้นงบประมาณจะเคลื่อนย้ายไปทางขวาทั้งเส้นตามปกติ เป็นเส้น ED (ซึ่งระยะ EC จะเกิดขึ้นไม่ได้ตามเงื่อนไขการใช้สิทธิในบัตรโดยไม่สามารถถอนเป็นเงินสดได้)

ในส่วนนี้สามารถแบ่งการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงได้ใน 2 ลักษณะ คือการเปลี่ยนแปลงตามแนวนอน และการเปลี่ยนแปลงในแนวตั้ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแนวนอนจะเป็นการพิจารณาอย่างตรงไปตรงมาก กล่าวคือ เงินที่ได้รับเพิ่มมาในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวน 200-300 บาท นั้น ประชาชนนำไปซื้อของตามเงื่อนไขการใช้บัตร คือซื้อสินค้าจากร้านธงฟ้าประชารัฐ และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด ทำให้ร้านค้าประเภทนี้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติในบัตร เทียบเท่ากับระยะ H_1H_2 ในภาพที่ 2

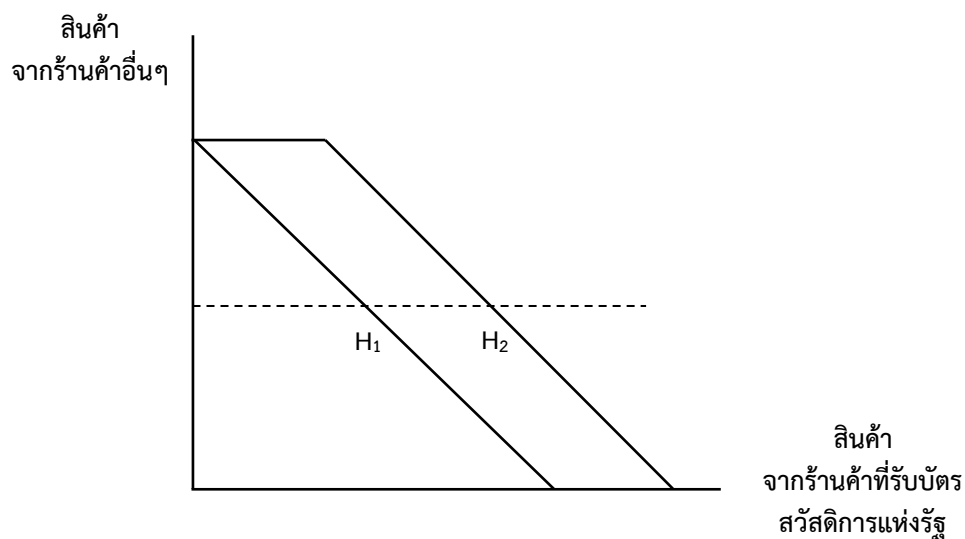

Figure 2: Budget Line when People Bring All the Money from the Welfare Card to Buy Products from the Accepting Stores

สำหรับการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงตามแนวดังนั้น อาจจะไม่ตรงไปตรงมาอย่างเช่นกรณีที่ผ่านมา (พิจารณาภาพที่ 3) กล่าวคือ การที่ส่วนผสมการบริโภคจะเคลื่อนย้ายจากจุด F_1 เป็น F_2 จะเป็นไปไม่ได้ในทันที เนื่องจากเงินจำนวน 200-300 บาท ที่ได้รับจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้น ไม่สามารถนำมาใช้จ่ายใช้สอยได้ในร้านค้าทั่วไป แต่มีความเป็นไปได้ที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าจากร้านที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเท่าเดิม กำหนดเป็นระดับการบริโภคที่จุด F_1 ซึ่งอธิบายได้ว่าเมื่อผู้บริโภคได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวน 200-300 บาท ทำให้สามารถซื้อสินค้าได้มากขึ้นเท่ากับระยะ F_1G_1 แต่เนื่องจากผู้บริโภครู้ล่วงหน้าว่าจะได้รับเงินจัดสรรในส่วนนี้ ผู้บริโภคจึงลดการใช้เงินส่วนตัวที่เคยใช้เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากร้านธงฟ้าประชารัฐลงในจำนวนที่เท่ากัน 200-300 บาท (ซื้อสินค้าได้ลดลงเท่ากับระยะ F_1G_2) ทำให้ผู้บริโภครายนี้สามารถซื้อสินค้าจากร้านธงฟ้าประชารัฐได้ในปริมาณเท่าเดิมที่ F_1 แต่ยังคงมีเงินส่วนตัวเหลือจำนวน 200-300 บาท ที่สามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าจากร้านทั่วไปได้เพิ่มขึ้น จาก F_1 เป็น F_2 เท่ากับว่าประชาชนนำเงินที่รัฐบาลสนับสนุนไปซื้อของจากร้านธงฟ้าประชารัฐ ได้สินค้าในปริมาณเท่าเดิม และมีเงินออมเหลือจำนวนหนึ่ง แล้วนำเงินส่วนที่เหลือนั้นไปซื้อของจากร้านค้าทั่วไปอื่นๆ แทน ซึ่งหากเรากำหนดให้ราคาสินค้าจากร้านค้าทั้งสองมีราคาเท่ากันแล้ว จะสามารถกล่าวได้ว่า ระยะ F_1G_1 เท่ากับระยะ F_1G_2 และเท่ากับระยะ F_1F_2 นั่นเอง

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า จากการที่ผู้บริโภคได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่กำหนดให้สามารถใช้จ่ายได้ที่ร้านธงฟ้าประชารัฐ และร้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดเท่านั้น แต่ผู้บริโภคก็สามารถกันเงินที่จะซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อมาซื้อสินค้าจากร้านค้าทั่วไปได้เช่นกัน จึงเท่ากับว่านโยบายรัฐสวัสดิการดังกล่าวอาจไม่ได้ส่งผลดีต่อร้านค้ารายย่อยเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเสียทีเดียว แต่ก็ยังผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม

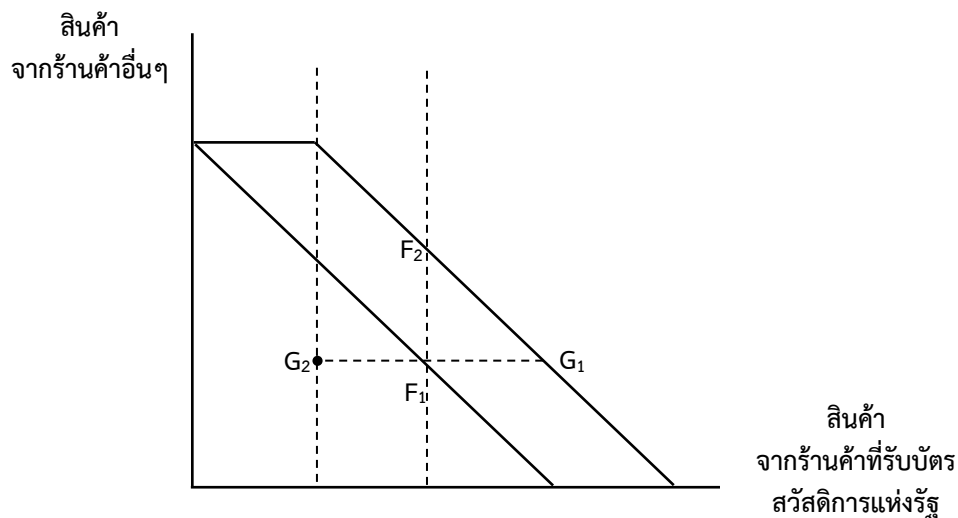

Figure 3: Budget Line when People Allocate the Money Received from the Welfare Card and Use the Rest of the Money to Buy Products from other General Stores

ความท้าทายของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในมุมมองเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริงในสังคม

การพิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นกับร้านค้าจากนโยบายประชานิยมอย่าง “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” นั้น หากมองในเชิงทฤษฎีแล้วอาจไม่ได้เป็นไปตามที่หลายฝ่ายคาดการณ์ไว้ ซึ่งจริงอยู่ที่แนวคิดการบริโภคของ

เคนส์ (Keynes) ทำให้เราเข้าใจว่าประชาชนจะทำการบริโภคตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยอิงกับค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของการบริโภค (Marginal Propensity to Consume: MPC) หรือ สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อระดับรายได้มีการเปลี่ยนแปลง แต่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในทางเศรษฐศาสตร์ไม่ใช่เพียงรายได้ หากแต่เป็นราคาสินค้า และแน่นอนว่าในความเป็นจริงทางด้านผู้ประกอบการร้านค้าไม่ว่าจะเป็นร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหรือร้านค้าทั่วไปอื่นๆ ย่อมต้องการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้กิจการอยู่รอด และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้เองที่เป็นเหมือนโอกาสให้ร้านค้าต่างๆ สามารถเพิ่มยอดขายและทำกำไรมากขึ้นได้

ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าเรากำลังพิจารณาพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคในกลุ่มที่ได้รับสิทธิสวัสดิการแห่งรัฐ และขณะเดียวกันคนกลุ่มนี้ก็เป็นผู้ที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหรือร้านค้าทั่วไปอื่นๆ เมื่อราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทำให้สามารถแยกประเด็นการพิจารณาได้เป็น 2 กรณี โดยสมมติให้กรณีแรกเป็นกรณีที่สินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับร้านค้าทั่วไป จะเห็นว่า ผู้บริโภคจะนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปซื้อสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นมากกว่าที่จะไปซื้อจากร้านค้าทั่วไป แต่การซื้อของจากร้านค้าทั่วไปก็ยังมีโอกาสเพิ่มขึ้นได้ ยกตัวอย่างให้เข้าใจง่าย คือ เงินที่ผู้บริโภคแบ่งส่วนมาจากรายได้ปกติไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภค ณ ระดับเดิม (ก่อนมีโครงการ) ให้อยู่ในกระเป๋า A โดยมีสัดส่วนการบริโภคสินค้าจากร้านค้าทั้ง 2 ประเภทเท่ากับจุด F_1 บนเส้นงบประมาณเดิม (เส้น AB) ส่วนสิทธิที่ได้รับตามบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (เดือนละ 200-300 บาท) ให้อยู่ในกระเป๋า B ซึ่งเมื่อรวมเงินทั้ง 2 ส่วนแล้วเส้นงบประมาณจะเปลี่ยนเป็นเส้น ACD ซึ่งสามารถซื้อสินค้าจากร้านค้าทั้ง 2 ประเภทได้เพิ่มขึ้นเท่ากัน เมื่อกำหนดให้การซื้อสินค้าจากอีกร้านค้าหนึ่งคงที่

ถ้าหากสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับร้านค้าทั่วไป ในทางทฤษฎีผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นมากกว่า เพราะสินค้านี้มีราคาถูกกว่าและยังสามารถใช้ทดแทนกันได้ จากภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าเงินจำนวนเท่ากันสามารถซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นๆ เพิ่มขึ้นได้น้อยกว่า บนเส้นงบประมาณเส้นใหม่ (เส้น AU) เทียบจากการเปลี่ยนแปลงจากจุด F_1 เป็น F_3 กับ G_1 เป็น G_3 แต่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการตั้งราคาขายที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสัดส่วนการบริโภคสินค้าจากร้านค้าทั้ง 2 ประเภทของผู้บริโภค โดยหากผู้บริโภคมีสัดส่วนการบริโภคสินค้าจากร้านค้าอื่นๆ มากกว่า ผลประโยชน์ด้านราคาที่ได้รับก็จะน้อย แต่ถ้าผู้บริโภคมีสัดส่วนการบริโภคสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมากกว่า ผลประโยชน์ด้านราคาที่ได้รับก็จะมาก ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่ได้รับชำระเงินแค่จากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเท่านั้น แต่สามารถชำระเงินในรูปแบบเงินสดและโอนผ่านมือถือได้ด้วย ดังนั้น การตั้งราคาขายที่ถูกกว่าโดยเปรียบเทียบก็จะส่งผลดีต่อทั้งผู้ที่ได้รับสิทธิสวัสดิการแห่งรัฐรวมถึงร้านค้าจากการมียอดขายที่เพิ่มขึ้นด้วย

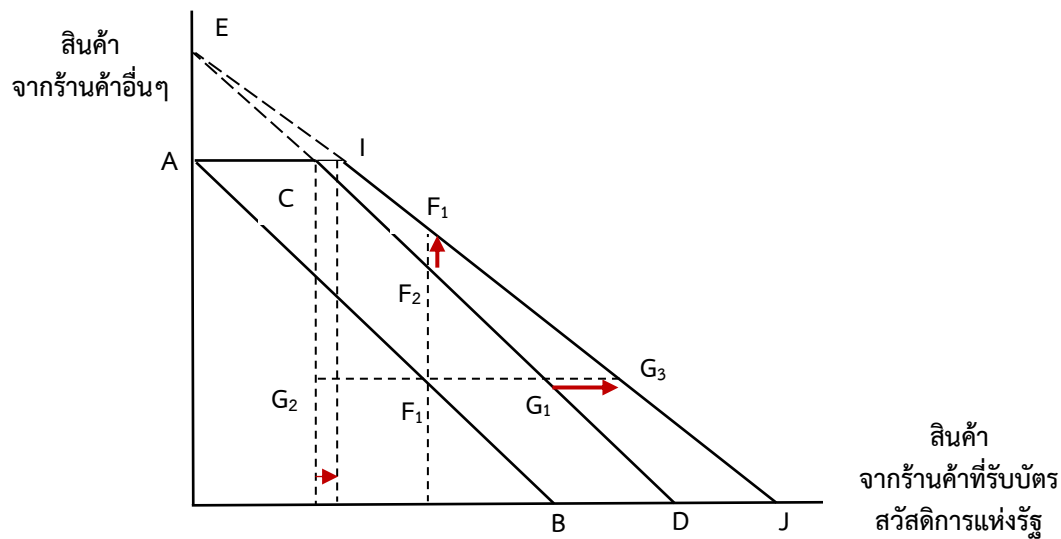

Figure 4 Budget line when the Price of Goods Sold in Stores that Accept Welfare Cards is Cheaper than other General Stores

ในกรณีตรงข้าม หากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถือโอกาสขึ้นราคาสินค้าโดยไม่สมเหตุสมผล ด้วยเห็นว่าผู้บริโภคได้รับเงินอุดหนุนแบบให้เปล่าและอาจไม่ได้คำนึงถึงราคาสินค้ามากนัก รวมถึงการตรวจตราที่อาจไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของภาครัฐ ในทางทฤษฎีจะพบว่าผู้บริโภคจะซื้อสินค้าจากร้านค้าทั้งสองประเภทลดลงเมื่อเทียบกับกรณีพื้นฐานที่ราคาสินค้าของร้านค้าทั้งสองประเภทเท่ากัน ดังภาพที่ 5 แต่ผลได้ทางด้านการรายได้ยังคงทำให้ผู้บริโภคมีสวัสดิการที่ดีขึ้นกว่ากรณีที่ไม่มีโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเหตุการณ์การขายเกินราคานี้ได้เกิดขึ้นจริง แต่อย่างไรก็ตามภาครัฐก็มีมาตรการตรวจสอบและป้องกันโดยการปลดร้านธงฟ้าที่ขายสินค้าเกินราคา ไม่ติดป้ายราคา และรับแลกเงิน (National News Bureau of Thailand, 2022)

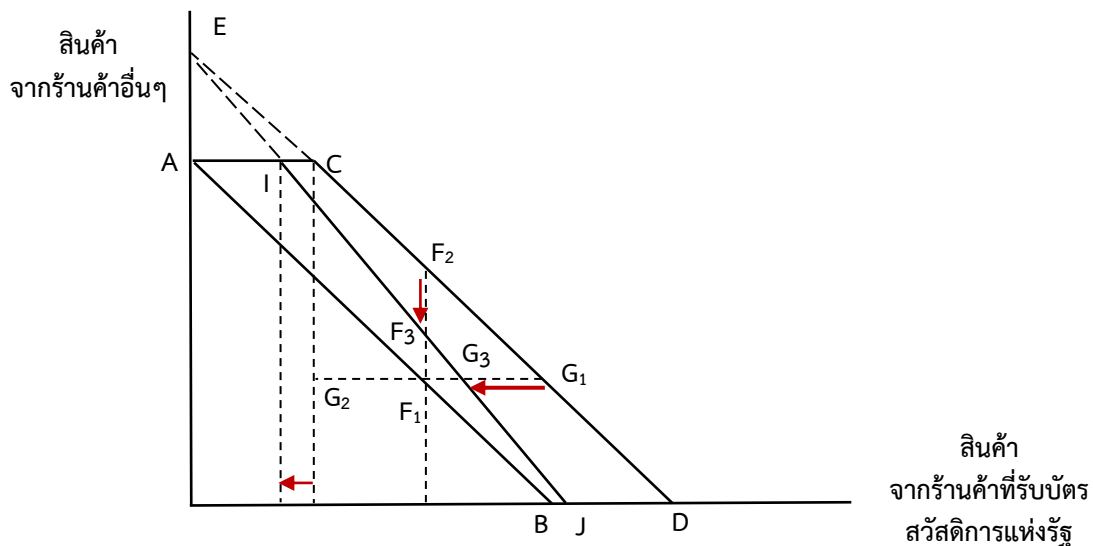

Figure 5: Budget line when the Price of Goods Sold in Stores that Accept Welfare Cards is Higher than other General Stores

นอกเหนือจาก 2 กรณีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีอีกเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและการงบประมาณของภาครัฐ นั่นคือ กรณีที่ผู้ที่ได้รับสิทธิสวัสดิการแห่งรัฐต้องการรักษาระดับการบริโภคเดิมเอาไว้และแปลงสิทธิที่ได้รับนี้ไปเก็บออม (Saving) ทำให้ความมั่งคั่ง (Wealth) ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น หรือก็คือ การลดการใช้จ่ายเงินในกระเป๋า A ลง เท่ากับสิทธิที่ได้รับในกระเป๋า B เส้นงบประมาณจะยังคงเป็นเส้นเดิมดังภาพที่ 6 ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้จากความไม่มั่นคงทางรายได้ หรือปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ นั้นหมายความว่า บัตรสวัสดิการแห่งรัฐอาจไม่มีประสิทธิผลในการส่งเสริมให้เศรษฐกิจฐานรากขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยงานศึกษาเชิงประจักษ์ในอดีตที่ช่วยสนับสนุนบทวิเคราะห์นี้ อาทิ ผลงานของ Durongkaveroj (2022) ที่ได้ประเมินผลกระทบเชิงสาเหตุ (Causal Impact) ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเริ่มต้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ต่อความยากจนทางเศรษฐกิจ (Monetary Poverty) โดยวัดจากค่าใช้จ่ายของผู้ที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า ผู้ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่ได้มีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคที่เพิ่มขึ้นนอกจากนั้น ยังพบว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังลดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

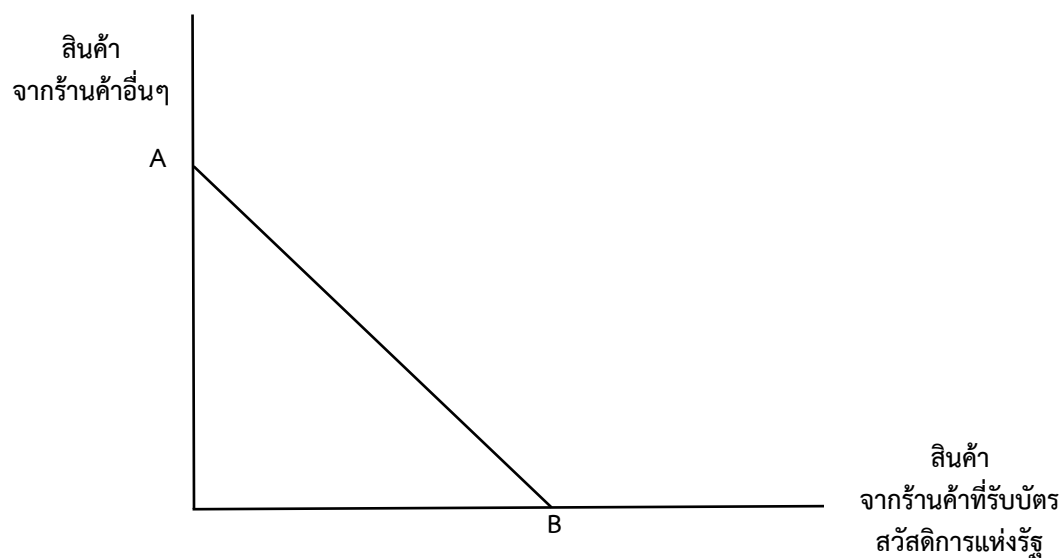

Figure 6: Budget Line when People Maintain their Consumption Levels before-after Receiving State Welfare Subsidies

แต่อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเชิงประจักษ์ของประเทศไทยหลายชิ้นต่างระบุว่า โดยทั่วไปแล้วความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของการบริโภค (Marginal Propensity to Consume: MPC) ของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรจะค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มคนที่มีรายได้มาก นั้นหมายความว่าเมื่อรายได้ทุก 1 บาทที่เพิ่มขึ้น พวกเขาจะใช้ไปเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากยังขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ซึ่งนอกจากอาหารแล้วยังรวมถึงเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงที่อยู่อาศัยด้วย (Amnuaykanchanasin, 2019) งานวิจัยหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง 400 คน มีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 324,812.29 บาทต่อปี โดยมีค่าใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ. 2553 และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยนั้นมีค่า $MPC=0.28$ ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่มี

ค่า MPC=0.47 (Nongkhoo, 2013) นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริโภคและการออม ตัวอย่างเช่นการระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งจากข้อมูลจากหลายๆ ประเทศบ่งชี้ว่า เงินออมปรับสูงขึ้นมากที่สุดในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 เป็นวงกว้าง สาเหตุสำคัญมาจากการที่ภาครัฐประกาศใช้มาตรการปิดเมืองอย่างเข้มงวด ทั้งการจำกัดการเดินทางและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลให้การใช้จ่ายและการบริโภคของภาคครัวเรือนลดลงอย่างมาก แต่พอสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มบรรเทาลง ความเชื่อมั่นของประชาชนก็เริ่มดีขึ้น อัตราการออมก็จะเริ่มปรับลดลง (SCB Economic Intelligence Center, 2021) สอดคล้องกับงานของ Wongsra (2004) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตต้มยำกุ้ง ซึ่งพบว่าในช่วงหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้เศรษฐกิจไทยตกต่ำและ MPC ลดลงเมื่อเทียบกับก่อนหน้า

สรุป

การดำเนินโครงการ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ในการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการครองชีพของประชาชนผู้มีรายได้น้อยและสนับสนุนร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ซึ่งจากวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีโดยการมองบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของไทยผ่านเส้นงบประมาณของผู้ศึกษานั้นสรุปได้ว่า มีโอกาสที่ผู้บริโภคจะกันเงิน (งบประมาณ) ที่ใช้ซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมาเพื่อซื้อสินค้าจากร้านค้าทั่วไปได้ นั่นหมายความว่านโยบายรัฐสวัสดิการดังกล่าวอาจไม่ได้ส่งผลดีต่อร้านค้ารายย่อยเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการสนับสนุนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเสียทีเดียว ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สัดส่วนของงบประมาณถูกจัดสรรไปเพื่อซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหรือร้านค้าทั่วไปอื่นๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันนั้นมาจากการตั้งราคาสินค้า โดยถ้าหากสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับร้านค้าทั่วไป ในทางทฤษฎีผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นมากกว่า เพราะสินค้ามีราคาถูกกว่าและยังสามารถใช้ทดแทนกันได้ (Substitution Goods) ซึ่งผลได้ทางด้านราคานี้จะส่งผลให้สวัสดิการสังคมของผู้บริโภคสูงขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้บริโภคมีสัดส่วนการบริโภคสินค้าจากร้านค้าที่รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมากกว่า แต่หากร้านค้าต่างๆ อนุญาตโอกาสในการขึ้นราคาสินค้าและเอาเปรียบผู้บริโภคสวัสดิการสังคมส่วนเพิ่มจะลดลง นอกจากนี้ความไม่แน่นอนทางด้านรายได้และเศรษฐกิจอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเลือกออม (งบประมาณ) ทั้งหมด แทนการนำงบประมาณที่เพิ่มขึ้นมานี้ไปใช้เพื่อบริโภคเพิ่มขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างไรก็ตาม กรณีนี้อาจเกิดขึ้นได้ยากสำหรับกรณีผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากความไม่เพียงพอของปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพ ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ในการให้เงินอุดหนุนเพื่อเป็นงบประมาณที่จะช่วยลดภาระค่าครองชีพให้กับประชาชน และเพื่อวางแผนป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมาที่อาจจะลดทอนประสิทธิผลของโครงการและไม่เป็นไปตามความคาดหวังของรัฐบาล

ทั้งนี้ การแสดงความเห็นในประเด็นข้างต้นนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์ตามหลักการทางทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์ของผู้ศึกษา ซึ่งอาจไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างไร โดยประสิทธิผลของโครงการขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลายประการและการตรวจสอบที่เข้มงวดของภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ผลงานชิ้นนี้จะช่วยให้ภาครัฐมีมุมมองที่หลายหลายและวางแผนการดำเนินโครงการได้อย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้น

References

- Amnuaykanchanasin, A. (2019). *How is Purchasing Power in the Agricultural Sector Related to Industrial Production?* Retrieved May 9, 2023, from https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/agriculturalincome_with_mpi.pdf
- CH7HD News. (2023). *Statistics for 5 Years, the Number of Thong Fah Shops has Increased by More than 50%*. Retrieved May 4, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=5ApEOX0SSjs>
- Durongkaverroj, W. (2022). The Causal Impact of the State Welfare Card on Monetary Poverty. *Applied Economics Journal*, 29(2), 1-15.
- King, D. (2016). *Fiscal Tiers (Routledge Revivals)*. The Economics of Multi-Level Government. Routledge.
- National News Bureau of Thailand. (2022). *The Government Warns Blue Flag Shops Not to Take Advantage of Consumers from the State Welfare Card Program*. Retrieved July 20, 2023, from <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG220906093621531>
- Nongkhoo, A. (2013). *Factors Influencing Expenditure of Populations in Bangkok Territory*. Retrieved May 9, 2023, from http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/4399/1/%28บทความวิจัย%29KM_Consumption.pdf
- Phonginwong, R. et al. (2020). Factors Affecting the Increasing Rattail's Sales Thailand 4.0 Era: A Case Study of Thong Fah Pracharat Shops Providing Thong Fah Welfare Smartcard in Buriram Province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 11(2), 213-227.
- Preedasak, P. (2006). *Economics Dictionary*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Royal Thai Government. (2023A). *Start Using State Welfare Rights for Those Who have Successfully Verified*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/66651>
- Royal Thai Government. (2023B). *The Comptroller General's Department Clarified What the State Welfare Card Paid for*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/64484>
- SCB Economic Intelligence Center. (2021). *Will the Increased Savings During the COVID-19 Crisis Be Spent More?* Retrieved May 5, 2023, from <https://www.scbeic.com/th/detail/product/7711>
- The Comptroller General's Department. (2017). *Public Welfare Information*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.cgd.go.th/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1438169292243&ssbinary=true>
- Wongsa, P. (2004). *An Analysis of Household Consumption in Lampang Province Before and After the Economic Crisis*. Retrieved May 9, 2023, from <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/10625>